

ARGUS

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

Ondanks de grote sterfte onder konijnen als gevolg van de VHS-virus werd de jacht door de minister niet verboden.

In dit nummer

In de serie over herintroductie van dieren is ditmaal de beurt aan de bever.

Ook biologische boeren roepen voor de bescherming van hun gewassen vaak volkomen onnodig de hulp in van jagers.

Demonstratie van De Faunabescherming bij het honderd-jarig bestaan van de KNJV.

Duizend geschoten fazanten en patrijzen op tableau.

Gefeliciteerd! Dit jaar bestaat de KNJV 100 jaar. Als er genoeg geld wordt ingezameld wordt het eeuwfeest gevierd met beschermheer prins Bernhard, minister Veerman van LNV, politici en de pers om de jacht maatschappelijk in aanzien te houden. Hoe dit anders liep leest u elders in dit blad.

Hoeveel dieren zijn er in die honderd jaar voor het plezier van jagers over de kling gejaagd?

Doodgeschoten, verminkt of op een afschuwelijke wijze gevangen en afgeslacht? Honderden miljoenen.

En dat nog steeds anno 2004 plezier en het begeren van een grote jachtbuit centraal staat bewijst deze foto.

Op de Game-Fair, een tweejaarlijkse jachtmanifestatie, werden de 'faunabeheerders' deze zomer gelokt een

jachtreis te boeken en bewees deze foto dat het jachtreisje de prijs dubbel en dwars waard is.

Jachtreizen naar oorden waar deze tableaux haalbaar zijn, zijn erg in trek bij Nederlandse jagers, daarbij aangemoedigd door advertenties in het lijfblad van de jubilerende jagers.

INHOUD

- 4 **Harm Niesen: Regering en parlement kleden Flora- en faunawet steeds verder uit** Naar een verantwoord faunabeheer? De afgelopen maanden zijn er verschillende successen behaald rond de bescherming tot de fauna. Helaas worden deze successen zwaar overschaduwed door de negatieve ontwikkelingen rond de Flora- en faunawet.
- 6 **Pauline de Jong: Flora- en faunawet om zeep gebracht** Nu er door de regering steeds meer uitzonderingen worden gemaakt om jacht op allerlei diersoorten mogelijk te kunnen maken, blijft er van het centrale uitgangspunt van de Flora- en faunawet, de bescherming van diersoorten, nog maar bitter weinig over.
- 9 **Jan Bouterse & Marianne Thieme: Konijnenlief en -leed** Namens het bestuur van De Faunabescherming bespreken de auteurs het standpunt over het toelaten van de jacht op konijnen ondanks de VHS-ziekte.
- 14 **Jan Bouterse: De bever in Nederland** In deel vijf van de serie over herintroductions van diersoorten belicht de auteur de resultaten van het uitzetten van bevers op verschillende plaatsen in Nederland
- 18 **Pauline de Jong: Biologische landbouw en jacht** Wie dacht dat alle biologische boeren respect voor flora en fauna hoog in het vaandel zouden hebben staan, komt bedrogen uit.
- 21 **De buit van Vos(s)** Vaste rubriek over jacht en dieren in het nieuws.
- 22 **Harm Niesen: Limburgse hamsters** Over hoe een klein groepje mensen tegen beter weten in tracht de ten dode opgeschreven populaties van de hamster in Zuid-Limburg te redden.
- 22 **Redactie: Honderd jaar KNJV** Een impressie van het jagersfeest op 29 september jl. waarbij natuurlijk ook De Faunabescherming als ongenode gast aanwezig was.
- 24 **Tom Loorij: Vogelpostzegels uit Oost-Europa** Vaste rubriek.

Omslag Door de sterke teruggang van de konijnenpopulatie willen natuurbeschermers de konijnenjacht laten verbieden. In dit nummer van Argus leest u op pagina 9 t/m 13 een toelichting op de ontwikkelingen en het standpunt van De Faunabescherming. (foto: Geurt Besselink).

COLOFON

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaal tijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens € 16,- per jaar betalen via Postbanknummer 116072 te Renkum. Sympathisanten betalen minstens € 5,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum, Postbanknummer 116072. Bij betaling vanuit het buitenland dient men één van de genoemde codes toe te passen namelijk:
IBAN: NL36 of PSIB 0000 116072 of BIC: PSTBNL21.

Secretariaat

Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00, E-mail: faunabescherming@wanadoo.nl

Penningmeester

Mw. R. Boeve-Bant, Bergsepel 6, 1244 PS Ankeveen, Telefoon (0294) 25 13 19

Bestuur

I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hidding, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Voss.

Adviseur

G. Udo

Medewerkers

Jan Bouterse, Gerard Ellenbroek, Pauline de Jong, Niko Koffeman, Harm Niesen, Norman van Swelm, Marianne Thieme...

Redactieadres

Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon (055) 360 36 06, E-mail: ga.ellenbroek@chello.nl

Fotoredactie

Rob Busser, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62, Telefax (0575) 54 61 43, E-mail: studiorb@planet.nl

Website

www.faunabescherming.nl

Vormgeving

Rob Busser (studio RB), Zutphen

Druk

Tesink bv, Zutphen

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van € 8,- per jaar op Postbanknummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

Doelstelling

De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Regering en parlement Flora- en faunawet steeds

Er is de afgelopen tijd heel veel gebeurd met betrekking tot de in het wild levende fauna van ons land, maar een duidelijke richting waarin valt er nog uit niet op te maken. Sommige gebeurtenissen uit de afgelopen maanden zijn duidelijk hoopgevend maar alles bij elkaar genomen overheersen de negatieve berichten toch weer. Zowel in aantal als in gewicht. Laten we maar beginnen met het positieve nieuws, dan kunnen we ons daarna weer zoals gewoonlijk helemaal in de ellende storten. Kokkels dus. Toch nog een einde aan de meer dan schandalige praktijken van de kokkelvisserij in de Wadden-zee. Eerlijk gezegd hebben wij nooit begrepen hoe die praktijken van de Zeeuwen in de Waddenzee ooit hebben kunnen gebeuren. Het was en is toch ons belangrijkste natuurgebied?

Of zou er werkelijk iemand enig geloof hechten aan de kul van de vissers, dat al die eidereenden en scholeksters er juist zitten dankzij hun activiteiten. Onbegrijpelijk dat een langdurig wetenschappelijk onderzoek nodig is om duidelijk te maken hoe schadelijk het is. Volgens alle Europese regels zou het andersom moeten zijn en zouden kokkel- en mosselvisserij uitsluitend in de Waddenzee aan het werk kunnen als zij zelf onomstotelijk hadden bewezen dat er op geen enkele manier afbreuk aan de natuurwaarden van het gebied zou worden gedaan. Omdat de Raad van State dat ook vindt, ligt de kokkelvloot nu stil. Maar dankzij hobbyjager en VVD-kamerlid J. Geluk heeft minister Veerman beloofd alles uit de kast te halen om de kokkelvisserij dit jaar toch hun gang te laten gaan. Ook voor de kust van Voorne is de kokkelvangst door een gerechtelijke uitspraak stilgelegd, misschien nog net op tijd om in ieder geval een deel van de kokkelbank te redden. Maar laten we niet te vroeg juichen. Bijvoorbeeld omdat de mosselvisserij gewoon door gaat. En waar voor gewone burgers uitspraken van de Raad van State onverbidde rechtsgeldigheid hebben, blijkt dat niet voor ministers te gelden. In het vorige nummer

van Argus konden we verheugd melden dat het ministerie van LNV op niet mis te verstane wijze door de Raad van State in het ongelijk werd gesteld toen ze weigerde speciale beschermingszones voor dwergganzen aan te wijzen. Na er een halfjaar over nagedacht te hebben, blijft het ministerie domweg volharden in die weigering. Zonder daarvoor nieuwe argumenten bedacht te hebben. We gaan dus wéér naar de Raad van State....

Een minuscuul lichtpuntje wordt gevormd door het langzaam doordringende besef, althans bij sommige bestuurders, dat de huidige manier van bestrijding van de muskusrat (en de beverrat) volstrekt zinloos is. Op een onlangs in Amsterdam gehouden symposium - waarvan de slotverklaring overigens al vóór de bijeenkomst naar buiten was gekomen en waarin stond dat er nog meer geld voor nog meer vangsters moet komen - bleken opvallend veel mensen vraagtekens te zetten bij de huidige praktijken. Als er nog geen spoor van succes is en er bovendien in vijftig jaar tijd geen schade van betekenis is geweest, is een onderzoek naar nut en noodzaak meer dan gewenst. Dat werd schoorvoetend toegegeven door de organisatoren. We zijn zeer benieuwd of het er nu werkelijk eens van komt. Rondom het ruim een jaar geleden door de provincie Zuid-Holland toegezegde experiment om de muskusratten op het eiland Tiengemeten een aantal jaren met rust te laten blijft het akelig stil.

Tja, door de min of meer positieve berichten zijn we nu echt wel heen. Het gaat allemaal buiten onze stichting om, maar misschien wel de meest ergerlijke gebeurtenis was toch wel dat Nederland voor het hervatten van de 'gecontroleerde' walvisjacht is. Onbestaanbaar, uitspraken van een burgemeester in oorlogstijd? Hoe kan je in vredesnaam zo je principes verloochenen. Het gevolg zal echt niet zijn dat Japan en Noorwegen zich dan aan de regels houden. Als ze er één ding van leren, dan is het dat de misdaad dus kennelijk loont. Waarom komt er geen economische boycot van landen die op

De kokkelvisserij in de Waddenzee ten einde... (foto: Harry Voss).

Langzaam groeit het besef dat het vangen van beverrat (links) en muskusrat (rechts) volstrekt zinloos is (foto: Jacques v.d. Neut).

kleden de verder uit

walvissen jagen? Je schijnt het niet hardop te mogen zeggen, maar voor mij persoonlijk is de dood van een walvis vele malen ernstiger dan de dood van een walvisjager. Over naar het slechte nieuws waar we wel direct mee te maken hebben. Zoals het feitelijk weer toestaan van reguliere jacht op kolganzen, grauwe ganzen, rietganzen en smienten. Zogenaamd als ondersteuning van het verjagen naar gedooggebieden. Wat is het verschil tussen ondersteuning en reguliere jacht? En wie controleert dat? Die doodenkele provinciale ambtenaar die alle groene wetten in de gaten moet houden? Voor politie en AID heeft het geen prioriteit. Welke sanctie volgt er op een overtreding? Zo goed als zeker wordt zo'n zaak geseponeerd. Experimenten uit het verleden tonen aan dat het jaren kan duren voor ganzen leren welke gebieden 'veilig' voor ze zijn. En dan uitsluitend als er genoeg van die gebieden zijn. Vijfmaal zoveel als nu is vastgesteld (tachtigduizend in het hele land) is volgens ons het minimum. Maar nee, de minister heeft bepaald dat zelfs in die gebieden mag worden gejaagd. Als de heren maar op vijfhonderd meter afstand van de ganzen blijven. Ook weer zo'n gemakkelijk controleerbare voorwaarde. Het contrast met de nog maar zeven jaar geleden met bijna algemene stemmen aanvaarde kamermotie, die beloofde dat er nooit meer op trekvogels zou worden geschoten, is wel heel erg groot. Allemaal louter bedoeld als besparing op de schadevergoedingen voor ganzen- en smientenschade. De kans, dat zowel de schade als de uitkeringen door de toenemende voedselbehoefte van de ganzen - veel vliegen kost energie - juist groter wordt, is levensgroot. Overigens is werkelijk iedere betrokkene ongelukkig met de nieuwe regeling, boeren, jagers en natuurbeschermers. Op zich uniek en het zou voor kamer en minister dus duidelijk moeten zijn dat ze op hun schreden dienen terug te keren.

Na twee en een halfjaar beginnen ze te komen: de Faunabeheerplannen. Gemaakt door en voor jagers en boeren, dat druipt er aan alle kanten vanaf. Schieten is nodig en het helpt, zo zou je de teneur in veel gevallen kunnen samenvatten. De stem van de ook in de Faunabeheereenheden vertegenwoordigde organisaties als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de provinciale landschappen lijkt in vrijwel alle plannen volledig ondergesneeuwd te worden. Lijkt, want we kennen nog lang niet alle plannen. Maar wat we wel gezien hebben, belooft weinig goeds. En helaas zijn de betrokken provincies na deze zware en langdurige bevalling zo blij met deze dode mus, dat ze de plannen in rap tempo goedkeuren. Daarna zijn we definitief terug bij af en kunnen onze groene mannen zich in de handen wrijven. Het heeft wat energie gekost, maar nu hebben we gelukkig bijna de complete oude Jachtwet weer terug. Zeer benieuwd of een toekomstige Tweede Kamer met een andere zetelverdeling in hetzelfde rappe tempo de oorspronkelijk Flora- en faunawet weer in ere weet te herstellen.

Harm Niesen

Legatenfolder

In dit nummer van Argus treft u een legatenfolder aan

U als donateur van De Faunabescherming kan bijvoorbeeld tijdens uw leven de in het wild levende dieren testamentair bedanken en zo De Faunabescherming in staat stellen op de bres te blijven staan voor dieren. Op vele manieren kunt u ons blijven steunen. In de folder staat beschreven welke mogelijkheden er zoal zijn en hoe u dat het beste kunt regelen. U kunt natuurlijk ook contact met ons opnemen om de mogelijkheden te bespreken.

Uw geschenk aan in het wild levende dieren is bij ons in goede handen.

De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135,
1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98,
E-mail: faunabescherming@wanadoo.nl

Flora- en faunawet om

PAULINE DE JONG

In de Flora- en faunawet zijn de Jachtwet, de Vogelwet en delen van de Natuurbeschermingswet samengevoegd. Deze wet is op 1 april 2002 ingevoerd. Aan het opstellen van de Flora- en faunawet is meer dan vijftien jaar gewerkt. In deze wet is bepaald dat deze na vijf jaar zal worden geëvalueerd. Daartoe dient de minister binnen vijf jaar na inwerkingtreding aan de Eerste en Tweede Kamer verslag te doen van de doeltreffendheid en de effectiviteit van deze wet in de praktijk.

Uitgangspunt

In de Flora- en faunawet was de bescherming van de in het wild levende dieren het centrale uitgangspunt. Dat betekende dat deze dieren in principe met rust zouden worden gelaten. Alleen onder bepaalde voorwaarden was het in deze wet mogelijk gemaakt om inbreuk te maken op deze bescherming. Gronden om inbreuk te maken waren algemeen aanvaarde, maatschappelijke belangen zoals belangrijke schade aan landbouwgewassen (schade van geringe omvang behoort tot het bedrijfsrisico), gevaar voor de volksgezondheid en de openbare veiligheid.

Jagersbelang

Nu, twee en een halfjaar na invoering van de Flora- en faunawet, is deze verworden tot een dode letter. Het principe van de bescherming is verlaten. Door allerlei aanpassingen en wijzigingen in de tekst en de uitvoering van de wet is inmiddels de uitzondering

In plaats van volledig beschermd zijn de vos (foto: Arnoud v.d. Berg), de kraai (foto: Jan van Dieren) en de houtduif (foto: Rob Busser) weer vrijwel geheel overgeleverd aan de moordlust van de jagers.

zeep gebracht

tot regel verheven. Dit alles is gebeurd dankzij een intensieve lobby van de dertigduizend personen in dit land die in bezit zijn van een jachtakte. De jagers vonden daarbij gretig gehoor bij zowel de jachtgezinde leden in de Tweede Kamer als ook bij de jachtvriendelijke minister van Landbouw, de heer Veerman.

In plaats van volledig beschermd is een groot aantal dieren vogelvrij verklaard of overgeleverd aan de moordlust van de jagers.

Vos

Zo wordt binnenkort een wijziging ingevoerd op basis waarvan vossen door alle grondgebruikers mogen worden gedood vanwege 'schade aan fauna'. Daarbij bepaalt de grondgebruiker zelf of hiervan sprake is. Ervaring leert dat wanneer een vos een vogel, konijn of haas opeet dat dit door met name jagers altijd als 'schade' wordt beschouwd. Dat betekent dat een predator, zoals een vos, vanwege zijn natuurlijk gedrag in de

ogen van jagers en boeren voortdurend schade aanricht. Het is natuurlijk onzin, maar de beoordeling ligt door deze wijziging bij elke particuliere grondgebruiker en niet meer bij de provincie zoals de bedoeling was.

Kraai

Zwarte kraaien en kauwen zijn al door minister Veerman op een lijst geplaatst waardoor ze net als vossen door elke grondgebruiker mogen worden gedood vanwege 'belangrijke schade aan gewas'. Ook hierbij wordt de beoordeling aan de belanghebbende zelf overgelaten, zodat het niet moeilijk is te bedenken dat deze beoordeling in vrijwel alle gevallen ongunstig voor de dieren zal uitpakken. Binnenkort zal zelfs het optreden van 'overlast' een argument zijn om zwarte kraaien te doden. Met een dergelijk subjectief begrip in de hand zal deze diersoort vervolgens altijd en overal geschoten of gevangen kunnen worden.

Houtduif

Houtduiven waren op grond van de wet al aangewezen als 'wild' hetgeen betekent dat deze dieren gedurende het jachtseizoen (15 oktober tot en met 31 januari) geschoten mogen worden. Dat ging de jagers niet ver genoeg. De houtduif is vervolgens ook aangewezen als soort waarop gedurende het gehele jaar geschoten mag worden wanneer er sprake is van belangrijke schade. En ook in dit geval wordt de beoordeling aan de belanghebbenden zelf (jagers en boeren) overgelaten. In de praktijk blijken de jagers zelfs hiermee geen genoegen te nemen. Ze blijken hun eigen schietgelegenheid te creëren door kleine lapjes grond in te zaaien met een goedkoop graangewas en daar ook nog plastic lokduiven op te plaatsen. Vervolgens worden de zo aangetrokken houtduiven massaal afgeschoten. Iedereen begrijpt dat dit strijdig is met de intentie van de wet aangezien het moest gaan om 'schadebestrijding'. Maar de Algemene Inspectiedienst, die ressorteert onder het ministerie van Landbouw, heeft kennelijk van dit ministerie opdracht gekregen om hiertegen niet op te treden. Diverse pogingen tot het doen van aangifte liepen op niets uit.

Gewasschade

Afgezien van het voorgaande wordt ook het begrip 'belangrijke schade' zelf van een zodanige definitie voorzien dat in de praktijk praktisch elke schade als 'belangrijk' zou moeten worden beschouwd. Zo wordt door de minister nu voorgesteld om de grens te leggen bij €250,-...! Dat is natuurlijk onzinnig en in strijd met de wet. Een bedrag op zich zonder het ergens aan te kunnen relateren zegt helemaal niets. Is het €250,- per dag, per jaar, per perceel, per gemeente, per provincie? In de toelichting op de wet is niet voor niets aangegeven dat een schadebedrag tegen andere gegevens moet worden afgezet, zoals bijvoorbeeld het soort gewas en de omvang van het perceel, om te kunnen beoordelen of er sprake is van belangrijke schade.

Natuurgebied

In de wet was, in overeenstemming met de geest en intenties van de wet, bepaald dat de jacht in natuurgebieden, bijvoorbeeld aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet, de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn, verboden is.

Dat is ook logisch, aangezien de jacht uitsluitend plaatsvindt vanwege het plezier dat de jager eraan beleeft en deze vorm van vrijetijdsbesteding natuurlijk niet thuis hoort in een nationaal of internationaal erkend natuurgebied. In deze gebieden behoren de belangen van de natuur centraal te staan. Onder druk van de jachtgezinde leden in de Tweede Kamer en met plezier overgenomen door de jachtvriendelijke minister van Landbouw wordt de jacht in deze gebieden binnenkort vrijgegeven.

Ree

Met betrekking tot hoefdieren zoals herten, zwijnen en reeën is recentelijk in de wet toegevoegd dat 'populatiebeheer' een argument kan zijn om deze dieren af te schieten. Ook dit is strijdig met de systematiek van de wet. De bedoeling was dat dieren in principe met rust worden gelaten. Voor geen enkele andere diersoort wordt bepaald hoeveel exemplaren in een bepaald gebied mogen leven. Allereerst is dat niet met meetbare gegevens te bepalen en bovendien is het overbodig, aangezien natuurlijke regulatiemechanismen ervoor zorgen dat diersoorten de draagkracht van een gebied niet overschrijden. Door toevoeging van

'populatiebeheer' in deze wet zullen de praktijken onder de Jachtwet herleven. Toen bepaalden de jagers zelf hoeveel reeën aanwezig waren en hoeveel er volgens hen zouden moeten worden verwijderd. Vervolgens kregen zij vergunning om dit afschotplan zelf uit te voeren. In de praktijk kwam dit neer op een ordinaire vorm van 'oogsten'. De populatie werd hierdoor niet verlaagd, maar de reproductie werd hierdoor gestimuleerd waardoor er het volgende jaar opnieuw voldoende te schieten was.

Gans

Voor ganzen en smienten heeft ons land een internationale verantwoordelijkheid als doortrek- en overwinteringsgebied. Toch heeft de minister op verzoek van de kamer nu besloten voor deze dieren een bepaalde oppervlakte grasland te laten aanwijzen waar de dieren in rust mogen foerageren. Allereerst is de aangewezen oppervlakte veel en veel te klein om alle in ons land overwinterende ganzen en smienten te kunnen voeden, nog daargelaten dat de dieren vaak niet in staat zullen zijn deze percelen te vinden. Daarnaast is deze rust betrekkelijk, aangezien er op dezelfde percelen na 12.00 uur wel op andere diersoorten mag

worden geschoten. Ganzen en smienten zijn dermate verstoringsgevoelig dat zij de zogenaamde foerageergebieden als gevolg van deze jachtpraktijken ongetwijfeld na 12.00 uur zullen verlaten. Waar de dieren vervolgens naartoe moeten is een raadsel, aangezien ze in de rest van het land ongewenst zijn. Daar mogen ze zelfs met behulp van het geweer overal worden weggejaagd. In de praktijk zullen de jagers overigens niet proberen de vogels te verjagen. Ze zullen trachten de dieren op alle mogelijke manier te lokken om vervolgens vanuit de dekking zoveel mogelijk exemplaren te schieten. Dat heeft de ervaring tijdens de afgelopen winterperiode wel geleerd.

Evaluatie

Gelet op deze voorbeelden zal duidelijk zijn dat de door de wet zelf opgedragen evaluatie, die over een kleine twee jaar moet worden uitgevoerd, onmogelijk is. Wat moet er worden geëvalueerd? De oorspronkelijke wet of de inmiddels volledig uit zijn verband gerukte versie? Het wachten is op verkiezingen waarna een nieuwe Tweede Kamer met een verstandige meerderheid het natuurbelang weer centraal kan stellen en de oorspronkelijke wet in ere kan herstellen.

Van het principe dat in het wild levende dieren met rust moeten worden gelaten is onder andere in het geval van de ree (foto: René Absil) en van de grauwe gans (foto: Renée Storm van Leeuwen) geen sprake meer.

Konijnenlief en -leed

JAN BOUTERSE EN MARIANNE THIEME

Door een besmettelijke virusziekte is de populatie van konijnen in Nederland drastisch gedecimeerd. Reden voor de Minister van LNV om voor het ingaan van het jachtseizoen op dit dier advies in te winnen bij het Faunafonds of jacht onder deze omstandigheden wel toegelaten zou moeten worden. Met de jagers zag het Faunafonds geen bezwaar om de konijnenjacht te openen. Tot woede van natuur- en dierenbeschermers adviseerde het Fonds de jacht gewoon toe te laten. Natuurlijk mengden ook wij ons in de discussie. Jan en Marianne, bestuursleden van De Faunabescherming, lichten het standpunt van de stichting toe.

Duinbehoud, minister Veerman en het Faunafonds

Afgelopen maanden was de konijnenjacht in het nieuws. Het begon ermee dat eind juli de stichting Duinbehoud een brief aan minister Veerman had gestuurd met het verzoek om een voorlopig jachtverbod op het konijn in te stellen om zo het herstel van de Nederlandse populatie te bevorderen. De konijnen zijn volgens de stichting onmisbaar om de duinnatuur in stand te houden. 'Helaas kunnen de huidige aantallen van het konijn deze taak nauwelijks nog aan.'

Op 2 augustus heeft minister Veerman, die eerder dit jaar in een brief aan de Tweede Kamer stelde dat als gevolg van het viraal haemorrhagisch syndroom (VHS) op sommige plaatsen in Nederland het konijn zo goed als uitgestorven is, het Faunafonds om advies gevraagd of de jachtregels op het dier aangepast zouden moeten worden. Een woordvoerder van het ministerie stelde daarbij dat deze adviesaanvraag niets van doen had met de brief van Duinbehoud, maar deze laatste brief bleek toch meegestuurd te zijn met de adviesaanvraag. Dat bleek uit het antwoord van het Faunafonds, dat niet lang op zich liet wachten.

Op 6 augustus stonden in een brief aan de minister onder andere de volgende passages te lezen, die wij u niet willen onthouden (*de hele brief is te vinden op de website www.faunafonds.nl, zie onder 'publicaties' en vervolgens onder 'adviezen'*):

- Het bestuur (van het Faunafonds, redactie) is ook bekend met het feit dat het in ons land plaatselijk slecht gaat met het konijn. Hiervoor is, naar de mening van het bestuur, in belangrijke mate het VHS virus verantwoordelijk. Naast duingebieden zijn ook elders in het land locaties bekend waar weinig konijnen voorkomen. Daarentegen moet ook worden vastgesteld dat op andere plaatsen, verspreid in het land, wel veelvuldig konijnen voorkomen. Vaak zijn dit locaties waar in het recente verleden bouwactiviteiten hebben plaatsgevonden of waar een zandpakket is opgebracht. Het bestuur denkt daarbij aan grootschalige industriecomplexen, sportvelden, golfterreinen en begraafplaatsen. De indruk bestaat dat konijnen zich verplaatsen van gebieden buiten de bebouwde kom naar gronden gelegen binnen de bebouwde kom. Ter voorkoming en beperking van schade aan kabels en leidingen op industrieterreinen, alsmede ter voorkoming van letselschade bij sporters, heeft het Faunafonds regelmatig aan provinciale besturen desgevraagd het advies gegeven ontheffing te verlenen om ter voorkoming en beperking van deze vormen van schade en als andere maatregelen zoals verjaging of afrastering onvoldoende soelaas bieden, enkele konijnen te doden. Het bestuur deelt dan ook uw verwachting dat daar waar thans de konijnenpopulatie lokaal door het VHS virus is geminimaliseerd, de stand zich - op termijn - zal

herstellen, zodra het virus is uitgewoed. Voor het geheel verdwijnen van het konijn uit ons land bestaan naar de mening van het bestuur geen aanwijzingen.

- In uw brief verwijst u naar de brief van de stichting Duinbehoud, waarin melding wordt gemaakt van de onmisbaarheid van het konijn voor de instandhouding van het unieke en karakteristieke duinecosysteem. Het konijn is in de duinen van groot belang voor het kort houden van de vegetatie, een voorwaarde voor het voorkomen van de tapuit in dit gebied. In dit kader stelt het bestuur vast dat nagenoeg al het duingebied in ons land krachtens de Natuurbeschermingswet is aangewezen als beschermd of staatsnatuurmonument. Artikel 46, derde lid onder a, van de Flora- en faunawet bepaalt dat in die gebieden de jacht niet zal worden geopend. Omdat de jacht in duingebieden, welke als beschermd of staatsnatuurmonument zijn aangewezen is verboden, is sluiten van de jacht in die gebieden niet aan de orde. Voor zover duingebieden nog niet als beschermd of staatsnatuurmonument zijn aangewezen komen daarin nauwelijks nog konijnen voor, zodat ook op die grond sluiting van de jacht naar de mening van het bestuur overbodig is.
- Over het voorkomen van het konijn in het algemeen, alsmede de effecten van het VHS-virus op de ontwikkeling van de konijnenpopulatie is in ons land weinig bekend. Daarom meent het bestuur dat u moet worden geadviseerd de populatieomvang en -ontwikkeling van het konijn zorgvuldig te laten monitoren. Ook over de effecten van het VHS-virus is weinig informatie beschikbaar. Zo is bij het bestuur onder meer niet bekend wanneer het virus niet langer besmettelijk voor konijnen is. Het antwoord op die vraag is van belang voor de vraag op welk moment de populatie zich eventueel kan herstellen in gebieden, waaruit het konijn thans nagenoeg geheel is verdwenen (het duinecosysteem). In dat verband adviseert het bestuur u onderzoek uit te laten voeren door bijvoorbeeld een viroloog verbonden aan het Erasmus Medisch Centrum te Rotterdam.
- Samenvattend ondersteunt het bestuur van het Faunafonds uw opvatting dat er thans geen feiten of omstandigheden bekend zijn, die u ertoe zouden moeten nopen de Jachtregeling aan te passen, zodat de jacht op het konijn op 15 augustus aanstaande niet zal worden geopend, maar dat er voldoende gronden zijn om op korte termijn onderzoek te doen naar de populatieontwikkeling van het konijn. Daarnaast is het gewenst onderzoek te doen naar de gevolgen en effecten van het VHS-virus.

Kortom, het Faunafonds stelt dat er eigenlijk niets aan de hand is: waar geen konijnen zijn, is geen schade; waar wel (veel) konijnen zijn is wel schade en kunnen zo nodig ontheffingen worden verleend en in natuurgebieden mag sowieso niet gejaagd worden, dus waar maakt de stichting Duinbehoud zich druk over. Merkwaardig is dat wordt gesteld dat niet te verwachten is dat de konijnenpopulaties door het VHS-virus geheel zullen worden uitgeroeid, terwijl men tegelijk schrijft dat er veel te weinig bekend is over de populatieontwikkeling en de gevolgen en effecten van het virus. Bovendien wordt eraan voorbij gegaan dat net buiten beschermende natuurgebieden populaties konijnen volop bejaagd kunnen worden, waarmee het herstel van de populatie in de natuurgebieden ook een gevoelige knauw zou kunnen krijgen. Het Faunafonds wekt verder de suggestie dat er een beweging gaande is van konijnen van buiten naar binnen de bebouwde kom; dat lijkt ons wat al te plastisch voorgesteld, alsof konijnen in een systematische actie de natuur ontvluchten. Het lijkt overigens een trend te zijn dat ook andere diersoorten steeds meer de stedelijke bebouwing opzoeken. Daarbij de vos maar bijvoorbeeld ook een soort als de houtduif, die tegenwoordig in stadsparken vaker gezien wordt dan midden op de Veluwe. Zou dat wellicht mede een gevolg zijn van de jachtdruk op deze dieren buiten de stad? Is de citadel een schuilplaats geworden waar dieren zich kunnen onttrekken aan felle bejaging?

Het advies van het Faunafonds, dat een viroloog zou moeten kijken naar de besmettelijkheid van het virus en het herstel van populaties in besmette gebieden, is veel te veel gevraagd en daarom vrijblijvend: *je zult Ab Osterhaus heten en deze vraag toegespeeld krijgen*. Wat kan een ziekenhuisviroloog daarmee? Er is een goed samenwerkende ploeg mensen voor nodig die in het veld en op het laboratorium onderzoek doet en daar naar verwachting jaren mee bezig is. Wie betaalt dat? Of hoeft het voor het Faunafonds eigenlijk helemaal niet te gebeuren, maar vormt de suggestie alleen maar een legitimatie om voorlopig onbekommerd door te jagen tot sint Juttemis, wanneer bedoeld onderzoek een aanvang zou kunnen nemen?

Al met al is De Faunabescherming niet verrast over de inhoud van het advies van het vooral uit jagers en terreinbeheerders samengestelde Faunafonds: zoals vaker wordt eerst gekeken naar het belang van de jagers en vinden we verder in het advies een aantal weinig ter zake doende opmerkingen en vrijblijvende adviezen.

Zin en onzin over konijnen

Soms verschijnen er stukjes in de krant - vooral in de regionale pers, maar soms ook in de landelijke dagbladen - waar zich 'faunabeheerders' noemende personen hun zegje mogen doen over de jacht: hoe nodig en nuttig die toch is waarbij argumenten worden gegeven om die mening te ondersteunen. Nu kun je deze door jagers geschreven stukjes vaak het beste maar negeren, maar het leek ons nuttig om nu we het toch over konijnen hebben enkele opmerkingen over deze dieren die we recentelijk tegenkwamen van een kritisch commentaar te voorzien. Zo lasen wij dat de konijnen het binnen of aan de rand van de bebouwde kom (industrieterreinen, golfbanen, recreatiegebieden) vaak goed doen omdat de predatiedruk er zoveel kleiner zou zijn dan daarbuiten. Wij betwijfelen dat laatste echter sterk: loslopende honden en katten zorgen ervoor dat de konijnen in de genoemde gebieden voortdurend op hun hoede moeten zijn en predatoren als kraaiachtigen, de vos, sommige soorten roofvogels en ook kleine marterachtigen vinden we langzamerhand ook steeds dichterbij en zelfs in de stad. Verder hebben wij de indruk dat jagers steeds vaker kritiek uiten op het beleid en beheer van terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties, waarbij de vos (die in natuurterreinen in de regel niet meer wordt bejaagd) en de 'ongebreidelde toename van kraaien en roofvogels' er de schuld van krijgen dat de stand van de konijnen is teruggelopen tot nauwelijks levensvatbare populaties. In één adem worden daar dan de weidevogels bijgehaald, die ook al vooral van de vos en de kraaiachtigen te lijden zouden hebben. Wij vinden het belangrijk om een krachtig tegengeluid tegen deze beweringen te laten horen. Het is een ecologische wet dat de stand van de predatoren wordt bepaald door de stand van de prooidieren, en niet andersom!

Bij de konijnen zijn, afgezien van het voedselaanbod in de winter, ook ziektes als myxomatose en het VHS-virus bepalend voor het wel en wee van de populaties. Wie de vossen, kraaien en roofvogels als grootste vijand van de konijn ziet, zit op een dwaalspoor. Jagers weten best dat konijnen en vossen heel goed naast elkaar kunnen leven, en dat in gebieden waar de jagende mens ontbreekt zich in het geheel geen uitstervende diersoorten voordoen. Zowel roofdieren als virusziektes als VHS zijn natuurlijke predatoren die zorgen dat de zwakke exemplaren sterven en de sterke dieren overleven. Dat leidt tot een sterke en gezonde populatie, niet het 'beheren' van de natuur met behulp van vuurwapens, door mensen die gedreven worden door lekkere trek en andere vormen van eigenbelang.

Wat heeft de brief van de stichting Duinbehoud aan minister Veerman opgeleverd? In feite niets, afgezien van enige publiciteit en een katterig gevoel, niet alleen omdat het konijn toch bejaagd mag blijven worden, maar verder omdat het ook Duinbehoud niet mee zal vallen deze publiciteit te 'verzilveren'. En wat de krant betreft: steeds weer lees je hetzelfde verhaal: jacht is goed, de natuurbeschermingsorganisaties doen het verkeerd, de vos en de kraaiachtigen krijgen de schuld van alles wat de jagers niet zint.

Wij stellen het op prijs dat de stichting Duinbehoud haar nek heeft uitgestoken en de publiciteit heeft gezocht, ook al was - wat te verwachten was - het resultaat negatief. Op hun website staat vermeld dat Duinbehoud aan het werk is om samen met enkele natuurbeschermingsorganisaties een reddingsplan voor het konijn op te stellen. Wij zijn benieuwd wat dat plan gaat inhouden en opleveren en zullen u op de hoogte houden van de verdere ontwikkelingen.

Het jagersargument dat de bestrijding van konijnen noodzakelijk is om schade aan waterkeringen en taluds te voorkomen is op geen enkele manier wetenschappelijk onderbouwd (foto: Rob Voss).

Wat wil De Faunabescherming?

Wat willen wij precies? Ten eerste dat het konijn niet meer op grond van artikel 32 van de Flora- en faunawet als wild wordt aangewezen; ten tweede dat het konijn ook wordt verwijderd van de algemene landelijke vrijstellingslijst (artikel 65); ten derde dat bij alle aanvragen voor ontheffingen wordt nagegaan of de door konijnen aangerichte schade werkelijk heeft plaatsgevonden en of men serieus heeft geprobeerd eventuele konijnenschade op andere manieren dan met het jagen met het geweer (fretten, of wat dan ook) te voorkomen. Verschillende rechtszaken zijn door De Faunabescherming gewonnen omdat de konijnenschade inderdaad niet kon worden vastgesteld. Wat wij verder willen is een systematisch en onafhankelijk onderzoek naar de verspreiding van het VHS-virus onder konijnen en wat de aangewezen weg is om het herstel van konijnenpopulaties te bevorderen. Ook in de faunabeheerplannen van de FBE's moet aandacht worden geschonken aan maatregelen om de konijnenstand te herstellen, en niet alleen - zoals nu steeds het geval is - om door konijnen aangerichte schade te bestrijden. Een voorbeeld van hoe het niet moet is te zien op de website van de NOJG (Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer, naam van de website www.nojg.nl, dan doorklikken naar Afdelingen en dan naar Zuid-Holland), waarin in het concept Faunabeheerplan van Zuid-Holland de volgende aanvraag voor een vrijstelling is opgenomen: de Faunabeheereenheid vraagt ontheffing aan voor het doden van konijnen met hagelgeweer, kogelgeweer en kunstlicht ter voorkoming van schade aan waterkerende dijken en opgaande taluds van spoor- en weginfrastructuur in het belang van de openbare veiligheid. Gezien het feit dat de schadegevoelige objecten zeer lange lintvormige objecten zijn en konijnen het vermogen hebben om in korte tijd explosief in aantal toe te nemen, vraagt de Faunabeheereenheid ontheffing aan voor de gehele provincie en voor het gehele jaar.

Faunabescherming heeft op deze ontheffingsaanvraag gereageerd en met deze reactie willen wij dit konijnenverhaal besluiten.

Met betrekking tot het konijn wordt gesteld dat zij een gevaar voor de openbare veiligheid zouden vormen vanwege graafactiviteiten in waterkeringen en taluds langs wegen. Nog nooit is aangetoond dat door graafactiviteiten van konijnen de waterkerende functie van dijken wordt aangetast. Konijnen graven meestal alleen aan de landzijde van dijken en anders in ieder geval ver boven de hoogwaterlijn. De waterkerende functie van dijken wordt met name gevormd door de massa van de dijk. Daar hebben de graafactiviteiten van konijnen geen enkele invloed op. Dat betekent dat het afschot van konijnen op dijken onnodig is.

Voor wegen geldt dat deze altijd zijn voorzien van een dermate stevige fundering dat ondergraving onmogelijk is. De ondergrond is altijd verdicht en hierop wordt een zware fundering aangelegd afgewerkt met een stevige wegconstructie. Bovendien is de onderfundering altijd breder dan de verharding van de weg zelf. Door gebruik van de weg wordt de onderlaag nog extra verdicht. Dit alles leidt ertoe dat zich onder wegen een dermate harde laag bevindt dat het voor bijvoorbeeld konijnen onmogelijk is om daar doorheen te graven. De dieren zullen dus hoogstens in het talud naast wegen graven, hetgeen geen enkele invloed heeft op de stabiliteit van de weg. Ook voor spoorlijnen geldt dat deze altijd worden aangelegd op een zeer zware fundering. Bovendien liggen de sporen in een bed van stenen. Konijnen zullen dus hoogstens naast deze stenen graven, waardoor ook deze graafactiviteiten geen invloed hebben op de spoorlijn zelf.

In het plan wordt gesuggereerd dat het afschieten zal leiden tot een verlaging van de konijnenstand. Ook dat is een onjuiste voorstelling van zaken. De natuurlijke sterfte onder konijnen is vrij hoog en het afschot zal dus alleen maar een deel van

deze natuurlijke sterfte vervangen. Aantalsreductie, of dat nu een gevolg is van predatie of van bestrijding door de mens, wordt gecompenseerd door een verhoging van de productie van jongen ofwel door vergroting van de worp en door verlenging van het voortplantingsseizoen. De stand van konijnen wordt dan ook niet gereguleerd door bestrijding maar door voedselaanbod. Dus wanneer het doel zou zijn om het aantal konijnen op dijken en langs wegen te verlagen, hoewel dat niet nodig is in verband met de veiligheid, zal dat alleen mogelijk zijn door de geschikte vegetatie te verwijderen ofwel door het voedselaanbod sterk te verlagen en niet door de Faunabeheereenheid toestemming te verlenen om de dieren te doden.

Foto's: Geurt Besselink en Mike Weston.

De bever in Nederland

JAN BOUTERSE

In de serie over geïntroduceerde dieren is dit keer de bever aan de beurt.

Het bijzondere aan deze herintroductie, die begon met het uitzetten van dieren in de Biesbosch, is dat de dieren zelfstandig op zoek zijn gegaan naar nieuwe leefgebieden. Daar komt nog bij dat waarschijnlijk ook zonder het uitzetten in Nederland de dieren uit ons omringende landen zich hier zouden hebben gevestigd. De auteur van dit artikel zet de feiten rond de bever in ons land op een rijtje.

De bever van Zalk

Wie het woord 'Zalk' hoort, denkt wellicht onmiddellijk aan het 'kruiden-vrouwetje' Klazien (Kleusien uut Zalk), die - het zal alweer zo'n tien jaar geleden zijn - haar wijze raadgevingen op de televisie mocht spuien. Natuurlijkehbers denken misschien aan het in de uiterwaarden langs de IJssel gelegen Zalkerbos, een van de laatste hakhoutbossen in Nederland. Maar tot in lengte van jaren zal Zalk (het dorpje ligt iets ten westen van Zwolle) vooral bekend blijven omdat daar in 1826 (andere bronnen vermelden het jaar 1825, maar dat is niet juist) de laatste bever van Nederland is uitgeroeid. Het verhaal gaat dat een visser daar de hand in heeft gehad. Hij dacht met een otter te maken te hebben, die in de ogen van de visser diens concurrent is. Aan de Zalkerdijk staat een beeldje ter herinnering aan dit trieste gebeuren.

Foto's: Geurt Besselink).

Onduidelijk

De grote vraag is: wat deed de laatste bever in Zalk? Bevond het dier zich daar in zijn of haar eigen territorium of was het op een vergeefse zoektocht naar een partner? Van Wijngaarden reconstrueerde de vroegere verspreiding van de bever in Nederland, zie het kaartje op pagina 231 in de Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (*S. Broekhuizen et al, 1992*). Hij deed dat aan de hand van toponiemen, dat zijn plaatsnamen waarin een bepaald woord voorkomt, met (een verwijzing naar) het woord bever, subfossiele vondsten en berichten over gedode dieren. Bevers bleken vroeger voor te komen langs de binnenduinrand van Holland, denk bijvoorbeeld aan Beverwijk, langs de grote rivieren en langs de beken op de zandgronden in Oost- en Zuid-Nederland. De aanwezigheid van wilgenbossen leek daarbij een belangrijke voorwaarde voor de aanwezigheid van de bever te zijn. In verlandingsgebieden met elzenbroekbossen, zoals in Centraal Nederland, kwamen de dieren waarschijnlijk niet voor, evenmin als in Zeeland, met uitzondering van Zeeuws-Vlaanderen, op de Waddeneilanden, in Groningen en Friesland en op het Veluwe-massief. Het langst schijnt de bever zich gehandhaafd te hebben in het gebied van de Biesbosch en langs de IJssel. De bever bij Zalk was dus vermoedelijk geen zwervend exemplaar, maar bevond zich in een gebied waar de soort al vele eeuwenlang voorkwam.

Maar wat was nu eigenlijk de voornaamste oorzaak van de achteruitgang en het uiteindelijk verdwijnen van de bever in Nederland? Was het de jacht op het dier vanwege zijn pels of vanwege andere kwaliteiten? Was het omdat men de aanwezigheid van de bever hinderlijk of zelfs schadelijk vond en daarom op de dieren jaagde en zijn burchten of nestholten verstoorde? In de literatuur zijn hierover geen duidelijke uitspraken te vinden.

Licht herstel

In de loop van de 19e eeuw was de bever niet alleen in Nederland, maar ook in de meeste andere Europese landen uitgeroeid. Aan het einde van die eeuw waren er nog maar vijf restpopulaties te vinden: langs de benedenloop van de Rhône (circa dertig dieren), langs de middenloop van de Elbe (circa tweehonderd dieren), in Zuid-Noorwegen (zestig á negentig exemplaren) en verder langs enkele Wit-Russische en Russische

rivieren (Berezina, Djneper, Voronezh). Na het stopzetten van de jacht wist de bever zijn verspreidingsgebied in Oost-Europa en Scandinavië weer uit te breiden. Bovendien zijn er herintroductiecampagnes opgezet in diverse landen waaronder Zwitserland, Duitsland, Frankrijk en België. Inmiddels telt de Europese populatie weer zo'n zeshonderdduizend dieren, wat betekent dat het internationaal gezien weer goed gaat met de bevers. Het is echter zo dat in grote delen van het oorspronkelijke verspreidingsgebied de dieren nog niet zijn teruggekeerd.

De Europese bever

De Europese bever (*Castor fiber*) is het grootste Europese knaagdier (tot 87 cm lang, staartlengte tot 38 cm, gewicht tot 38 kilo). Het dier heeft zwemvliezen tussen de tenen en een brede, sterk afgeplatte, geschubde staart waarmee het bij onraad hard op het water kan slaan. De bruine vacht van de bever is met twaalfduizend tot drieëntwintigduizend haren per vierkante centimeter bijzonder dicht. De grootste dichtheid bevindt zich op de buik. De dieren kunnen oren en neus sluiten wanneer ze onder water duiken. Bevers houden geen winterslaap. Laat in het voorjaar worden twee tot acht jongen geboren. Deze worden gezoogd tot ze zes weken oud zijn, maar blijven wel twee jaar lang bij hun ouders. In het derde levensjaar worden de jonge bevers volwassen en gaan op zoek naar een eigen territorium.

In oudere publicaties worden vier en soms nog meer ondersoorten onderscheiden. Tegenwoordig (h)erkennt men er maar twee, waarbij sommige onderzoekers het liever over geografische verschillen dan over ondersoorten hebben. Het gaat daarbij om de West-Europese ondersoort of herkomst (Noorwegen, Elbe, Rhône) en de Oost-Europese (Rusland en Wit-Rusland). De Amerikaanse bever, *Castor canadensis*, die wel een andere soort vormt, is iets kleiner dan zijn Europese verwanten. Beide soorten kruisen onderling niet, maar helaas is de Amerikaanse soort wel op enkele plekken in Europa, onder andere in Finland, uitgezet. Bevers werden vroeger geschoten voor hun pels (beverbont is waterafstotend) en hun vlees, maar ook om het 'bevergeil', een geurstof die als medicijn werd gebruikt. De aanwezigheid van bevers in een bepaald gebied is dankzij de aan- en omgeknaagde boompjes meestal niet

Beverburcht in de Biesbosch (foto: Jacques v.d. Neut).

moelijk vast te stellen, maar vanwege hun levenswijze - in en onder water, 's nachts actief - is het wel lastig om de populatiegrootte van deze dieren in een gebied redelijk nauwkeurig te bepalen.

Volgens de Nederlandse zoogdierenatlas stelt de bever geen hoge eisen aan de leefomgeving. Zowel stilstaand als stromend water van minimaal vijftig centimeter diep zijn geschikt als leefgebied en in hun voedselkeuze in de vorm van houtige gewassen en kruiden zijn de dieren ook al niet erg kieskeurig. Bevers verplaatsen zich voornamelijk zwemmend. In stromend water maken ze dammen. Verder graven ze smalle kanalen wanneer het water te ondiep is of het aantal langs de oevers gelegen bomen te gering. Voor hun nesten graven bevers ondiepe holen in steile oevers of ze maken takkenburchten. De ingang van deze holen of burchten ligt steeds onder water. In West-Europa heeft de bever weinig natuurlijke vijanden. In Duitsland is met een webcam wel gezien hoe een nerts een beverhol binnendrong om daar jonge bevers op te peuzelen. In Noord- en Oost-Europa moeten beverholen stevige

wanden hebben, omdat anders de kans bestaat dat beren in het zomerseizoen de holen openbreken. In strenge winters gebeurt het dan soms dat de ingang van het beverhol door ijs versperd raakt en dat het de bevers vervolgens niet lukt zich naar boven toe een uitweg te knagen uit hun extra-verstevigde hol. Het gevolg is dan dat de dieren op deze manier jammerlijk omkomen.

Herintroductie in de Biesbosch

Het idee om in Nederland bevers uit te zetten dateert uit 1950. Echter pas in 1983 is men er in de Werkgroep Bevers, een initiatief van medewerkers van de Inspectie Natuurbehoud van Staatsbosbeheer, serieus over gaan nadenken. Daarop zijn in 1988 de eerste exemplaren, afkomstig van de Elbe-populatie, in de Biesbosch uitgezet. In totaal zijn er tot het najaar 1991 tweeënveertig Elbe-bevers losgelaten, maar de resultaten waren niet hoopvol: de sterfte was hoog en de reproductie laag. Na 1993 verbeterden de resultaten iets, maar de reproductiecijfers bleven duidelijk achter bij die elders in Europa. Een kleiner aantal, ongeveer de helft van de beverparen, heeft elk jaar jongen, tegen tweederde in het buitenland. Als mogelijke oorzaak wordt wel gedacht aan de hoge concentraties aan zware metalen. Van cadmium, bekend van de gele kleurstoffen in plastics, is bij een bever een concentratie tot 800 ppm* in de nieren gevonden, terwijl 1 ppm normaal is! Aan de andere kant was het bewuste dier achttien jaar oud geworden en was zo te zien tot aan zijn dood in goede conditie geweest. Een ander punt is dat de bevers in de Biesbosch veel grotere territoria hebben - of nodig hebben - dan bijvoorbeeld aan de Rhône: gemiddeld dertien kilometer oever tegen gemiddeld vier kilometer in het buitenland. De oorzaak daarvan is niet precies bekend, maar waarschijnlijk geven de grote territoria aan dat de Biesbosch geen optimaal leefgebied is voor de bevers, mogelijk vanwege een relatief eenzijdig voedselaanbod. Deze bijzonder grote territoria waren ook de oorzaak van de problemen bij het uitzetten van de bevers in de

beginperiode. Zonder dat men het in de gaten had, werden nieuwe dieren in bestaande territoria van eerder uitgezette exemplaren losgelaten. Dat leidde tot grote onrust in de populatie, dat weer leidde tot verhoogde sterfte en verminderde reproductie. Het aantal bevers in de Biesbosch is na 1991 gestaag toegenomen, tot circa zeventig exemplaren in 1999. In 2004 wordt een nieuwe telling gehouden, waarvan de resultaten later dit jaar bekend zullen worden gemaakt. Men verwacht een voortgezette groei. De totale Nederlandse populatie bedroeg in 1999 zo'n honderd-twintig bevers.

Bevers op andere plekken in Nederland

In 1995 is de eerste bever uit de Biesbosch weggetrokken om zich elders te vestigen. Uit het Natuurpark Lelystad ontsnapten vanaf eind 1990 enkele dieren uit gevangenschap en hebben elders in de polder een kleine populatie van twintig tot vijfentwintig dieren opgebouwd. Ter verhoging van de genetische differentiatie - alle dieren waren de nakomelingen van slechts één paartje bevers - zijn er mannetjes van elders bij uitgezet. In 1994 werden bevers uitgezet in de Gelderse Poort. Na enkele tegenslagen ontstond daar toch een zich voortplantende populatie. Vanuit de Eifel in Duitsland hebben zich de afgelopen jaren enkele bevers gevestigd in het stroomgebied van de Maas en haar zijriviertjes. In Noord-Limburg is een solitaire bever ontdekt, een ouder exemplaar dat daar dammen bouwt. In Limburg zijn in 2002 en 2003 in totaal zes families uitgezet afkomstig van de Elbe. Dit om de reeds aanwezige solitaire bevers die vanuit Duitsland zijn gekomen te ondersteunen. Ook in 2004 zullen nog enkele beverfamilies worden uitgezet. Verder zijn de laatste tijd bevers waargenomen bij Zaltbommel, in de Krimpenerwaard, in de buurt van Rhon en Ridderkerk en is er een jong exemplaar aangetroffen in de Blauwe Kamer bij Rhenen, dat ontsnapt is uit Ouwehands dierenpark. De hoop bestond dat de bevers binnenkort ook weer het stroomgebied van de Gelderse IJssel zouden gaan ontdekken. Dat is inmiddels gebeurd: de bever is weer terug langs de IJssel!

Genetische variatie

Bij de herintroductie van de bever in Nederland heeft men bewust gebruikgemaakt van exemplaren uit de populatie

langs de Elbe. Elders in Europa is men minder zorgvuldig geweest. Zo zijn in Beieren bevers uitgezet die afkomstig waren uit zowel Noord- als Oost-Europa. Het resultaat is daar echter voortreffelijk: de kruisingen tussen beide geografische vormen doen het bijzonder goed. Een deel van onze Limburgse bevers is afkomstig van exemplaren die uit de Eifel zijn weggetrokken en dat zijn dieren van Oost-Europese afkomst. Het valt dus te verwachten dat met het groter worden en uitzwermen van de populaties te zijner tijd in Nederland ook de dieren van verschillende herkomst zich zullen gaan mengen. Dat kunnen we jammer vinden, maar we moeten niet vergeten dat de genetische basis van de huidige populatie van zeshonderdduizend Europese bevers nogal smal is, teruggaand op slechts een paar honderd dieren die hier een eeuw geleden nog voorkwamen.

De toekomst van de bever in Nederland

Ondanks alle aanvangsproblemen lijkt het erop dat ook in Nederland populaties van bevers levensvatbaar zijn, gezien ook het feit dat de dieren zich langzamerhand naar andere gebieden verspreiden. Het feit dat de beverterritoria in de Biesbosch zoveel groter zijn dan elders in Europa baart enige zorg. Weten wij nog te weinig van de eisen die de dieren aan het milieu stellen? Wat dat betreft kunnen we leren van de dieren die wegtrekken en biotopen zoeken die zij zelf het meest geschikt vinden. Bevers kunnen met hun waterbouwkundige activiteiten een grote invloed op het landschap uitoefenen. Stukken land worden onder water gezet, bomen tot een doorsnede van een meter (!) worden omgeknaagd of sterven af. Voor zover bekend hebben dergelijke zaken in Nederland nog niet tot problemen geleid en kan de bever gezien worden als een welkome verrijking van de natuur. Met name in natuurontwikkelingsprojecten in uiterwaarden en beekdalen voegt de bever een nuttig stuk dynamiek toe aan de landschapsvormende processen. Het is natuurlijk mogelijk dat het in de toekomst vaker voor gaat komen dat bevers plaatselijk enige schade of overlast veroorzaken, want naast wilgen- en populierenbast willen bevers ook wel eens een smakelijk fruitboompje verorberen. Maar omdat bevers zozeer aan het water gebonden zijn, zal de schade aan land- en tuinbouw nooit echt groot worden. Zo te zien is er nog

ruimte genoeg voor de bevers om zich in Nederland verder te verspreiden. In de eerste plaats moeten we dan denken aan de grote en kleine rivieren, maar ook kleine watersystemen en zelfs recreatiegebieden met afwisseling van water en bos zijn voor de dieren interessant.

Referenties

Broekhuizen, S, Hoekstra, B., Laar, V. van, Smeenk, C. & Thissen J.B.M. 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Utrecht.

De VZZ (Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming) werd in 1952 opgericht en is vijftig jaar actief in de Benelux met als doelstelling een platform te zijn voor iedereen in de Benelux die zich met zoogdieren bezighoudt of interesse heeft in zoogdieren, zowel voor de leek als voor de beroepsbioloog. Zoogdieren stellen specifieke eisen aan hun woon- en leefomgeving. Goede kennis over het gedrag en verspreiding van zoogdieren in verschillende landschappen is belangrijk om te voorkomen dat de zoogdieren nog verder achteruit gaan. De vrijwilligers van de VZZ verzamelen veel informatie door onderzoek en inventarisaties. Door het geven van voorlichting, informatie en advies draagt de VZZ bij aan de bescherming van inheemse zoogdieren. Daarnaast voert de VZZ onderzoek en inventarisaties uit in opdracht van onder andere provincies, gemeentes en particuliere natuurbeheerders. De VZZ is georganiseerd in werkgroepen van soorten of soortgroepen of per provincie. Deze werkgroepen voeren monitoringsactiviteiten uit en organiseren regelmatig discussiedagen, bijvoorbeeld over de wenselijkheid van herintroductie, klachtenafhandeling bij overlast van vleermuizen of steenmarters en over de effectiviteit van zoogdierbescherming door provinciale overheden.

*) ppm: aantal deeltjes per miljoen (*parts per million*), een maat die wordt gebruikt om geringe hoeveelheden van een stof aan te geven.

Biologische landbouw

PAULINE DE JONG

Uitgangspunt van de biologische landbouw is respect voor het leven en een productiewijze met oog voor natuur en milieu. Helaas blijken de afgelopen jaren sommige agrariërs kennelijk uitsluitend vanuit financiële overwegingen te zijn overgestapt op de biologische landbouw. Ze houden zich daarbij weliswaar strikt aan de voorgeschreven regels en normen, maar doen daarnaast hetzelfde als hun collega's in de gangbare landbouw waar het gaat om bestrijding van 'wild'schade.

Uitgangspunten

Op dit moment is er een grote landelijke campagne gaande om het publiek te interesseren om producten te kopen die afkomstig zijn van de biologische landbouw. Zo'n dertig maatschappelijke organisaties doen aan deze campagne mee. Daartoe promoten deze organisaties biologische producten in hun bladen en op hun websites. Dankzij dit soort informatie worden steeds meer mensen zich bewust van het belang van milieuvriendelijke voedselproductie. In deze informatiepagina's wordt vooral de nadruk gelegd op het feit dat biologische landbouw goed is voor de menselijke gezondheid en voor het dierenwelzijn. Bovendien pretendeert de biologische landbouw zoveel mogelijk rekening te houden met natuur en milieu.

Uitgangspunten zijn de natuurlijke kringlopen en de samenhang tussen planten, mensen en dieren in hun natuurlijke omgeving.

Zo wordt gesteld dat biologische producten gezonder zijn omdat in de biologische landbouw het gebruik van chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen en kunstmest niet is toegestaan. Ook bij de verwerking van

deze producten mogen geen kunstmatige toevoegingen worden gebruikt.

Onder andere vanwege het ontbreken van chemische bestrijdingsmiddelen en het extensiever beheer zou de biologische landbouw bevorderlijk zijn voor de plantaardige en dierlijke biodiversiteit. Er is aangetoond dat er rond biologische bedrijven meer vogels voorkomen als gevolg van meer voortplantingsmogelijkheden, beter en meer voedsel en meer ruimte.

Tenslotte wordt er in de biologische landbouw naar gestreefd dat het welzijn van de productiedieren zo min mogelijk wordt geschaad. Dit streven naar een hoog welzijnsniveau wordt met name bereikt door de dieren meer ruimte te geven en de mogelijkheid te bieden zoveel mogelijk hun natuurlijk gedrag te vertonen.

Deze hele campagne is zeer sympathiek en ook onze organisatie is een groot voorstander van het plaatsmaken van de intensieve landbouw en veeteelt voor dier- en natuurvriendelijke alternatieven.

Landbouw

Er zijn, zoals gezegd, voor de biologische landbouw normen opgesteld voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen die op

planten worden toegepast, over het gebruik van meststoffen en over de huisvesting van het vee. Normen ofwel bindende voorwaarden waar het gaat om de omgang met de flora en fauna op en rond het bedrijf ontbreken. En terwijl officieel wordt verkondigd dat de biologische landbouw rekening houdt met de natuur en de dieren rondom het bedrijf blijken niet alle biologische landbouwers het hier zo nauw mee te nemen. Deze boeren houden zich uitsluitend aan de voorgeschreven normen, die ook kunnen worden gecontroleerd.

Alleen voor de 'aajibare' diersoorten zoals vlinders en zangvogels willen deze agrariërs nog wel eens iets extra's doen, bijvoorbeeld het ophangen van nestkasten voor mezen of steenuilen of het inzaaien van stroken of overhoekjes met waard- of nectarplanten ten gunste van vlinders. Volledig anders ligt het met

de soorten die schade aan gewas of vee aanrichten of waarvan men dit vermoedt. Ook de zogenaamde diervriendelijke agrariër blijkt zich in dat geval te ontpoppen tot een nietsontziende dierenbestrijder.

Schadebestrijding

Zo zijn er kwekers van biologische appels die zonder moeite een ontheffing aanvragen om reeën te (laten) schieten. Er zijn echter tal van mogelijk-

en jacht

heden om eventuele schade door reeën te voorkomen. Het gaat om gewassen met een hoge opbrengst, zodat van de eigenaar ook een behoorlijke investering mag worden verwacht om zijn gewassen te beschermen. In dit geval is het plaatsen van een reeënkerende afrastering of het inplanten van een dichte haag rondom het perceel voldoende om schade geheel te voorkomen. Afgezien daarvan kunnen de dieren natuurlijk ook worden verjaagd. Vanwege hun schuwheid is het moeilijk om een ree te schieten, hetgeen erop wijst dat het verschijnen van een mens al voldoende is voor de dieren om te vertrekken. Het is dan ook onbegrijpelijk dat een kweker die een productiewijze kiest waarbij zoveel mogelijk rekening moet worden gehouden met natuur en milieu wel reeën laat doden.

Ook zijn er groentekwekers die op hun gronden hazen laten schieten onder het mom van schadebestrijding. Ook in die gevallen kan het plaatsen van een deugdelijke afrastering of een afzetting

Van sommige kwekers van biologische maïs is bekend dat zij zwarte kraaien (laten) bestrijden op hun percelen. Allereerst is de vraag of er wel sprake is van 'belangrijke schade', dat is namelijk een voorwaarde om eventueel in te mogen grijpen. Een maïspaneel is voor vogels op zijn hoogst aantrekkelijk vlak na het inzaaien en vlak voor de oogst wanneer het gaat om de oogst van de hele kolven. Vrijwel alle maïs die in ons land wordt verbouwd is bedoeld als ruwvoer voor vee, beter bekend als snijmaïs. Ten behoeve van de ruwvoerproductie wordt de hele plant gehakseld en ingekuuld. Gelet op de manier van verwerking ligt het niet voor de hand dat er belangrijke schade zal worden aangericht aan een perceel oogstbare snijmaïs. Omdat de hele plant wordt gebruikt zal het eventuele verlies van een deel van de maïskorrels weinig invloed hebben op de totale opbrengst. In de periode tussen het zaaien en de oogst heeft geen enkele diersoort iets te zoeken op een maïsakker. De schadegevoelige periode is dus

Kwekers van biologische appels kunnen zonder moeite een ontheffing aanvragen om reeën te (laten) schieten.

Groentekwekers kunnen op hun gronden hazen laten schieten onder het mom van schadebestrijding.

Van sommige kwekers van biologische maïs is bekend dat zij zwarte kraaien (laten) bestrijden op hun percelen (foto's: Rob Busser).

Foto haas: Geurt Besselink.

met stroomdraden schade voorkomen. Het betreft eveneens gewassen met een hoge opbrengst waarvan bekend is dat hazen hieraan schade kunnen aanrichten. Van de betreffende kwekers mag in redelijkheid worden verwacht dat er voldoende maatregelen worden genomen om hazen buiten te sluiten en zo schade te beperken. Het direct grijpen naar het geweer is strijdig met de uitgangspunten van zowel de Flora- en faunawet als de biologische landbouw.

vrij kort en tijdens deze periode is het mogelijk om vogels zoals kraaien afdoende van dergelijke percelen te verjagen zonder ze te doden. Ook in dat geval is het onbegrijpelijk dat toch voor het geweer wordt gekozen.

Veeteelt

In de veeteelt doet zich de laatste tijd hetzelfde fenomeen voor. Houders van kwetsbare dieren zoals pluimvee blijken regelmatig te vragen om ontheffing voor

Vanwege het vaak ontbreken van een deugdelijke afrastering, kunnen potentiële predatoren de kippen overdag ongehinderd bereiken (foto: Rob Busser).

het (laten) schieten van vossen rond hun bedrijf. Het gaat dan om legkippen-bedrijven waar zogenaamde 'vrije uitloop' eieren worden geproduceerd. De huisvesting van de dieren moet daarbij aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zo dienen deze kippen overdag toegang te hebben tot een buitenruimte waarvan de oppervlakte minimaal vier vierkante-meter per kip bedraagt. Op dergelijke bedrijven blijken vaak grote hoeveelheden kippen te worden gehouden te weten vijftienduizend tot meer dan dertigduizend exemplaren, waardoor deze bedrijven moeten beschikken over een buitenruimte van zes tot meer dan tien hectaren. Deze voorwaarde is uiteraard opgesteld ten behoeve van het welzijn van de kippen, maar doordat er geen voorwaarden zijn gesteld aan de manier waarop de buitenruimte moet zijn ingericht schiet deze regel zijn doel voorbij.

Kippen

Kippen leven van nature in bossen, waardoor ze grote open vlakten zullen mijden. Ze zijn bang voor roofvogels en ze houden niet van direct zonlicht. Dat betekent dat het welzijn van de dieren niet alleen is gebaat bij veel ruimte. Het gaat in feite om de kwaliteit van deze buitenruimte en de mogelijkheid die deze ruimte de dieren biedt om hun natuurlijk gedrag te vertonen. In de praktijk blijkt de kwaliteit van de uitloop zeer te wensen over te laten. Het is vaak niet meer dan een kaal en open weiland. De dieren blijken slechts een klein gedeelte direct rondom de stallen te gebruiken, terwijl in de rest van de uitloop nooit een kip komt. Vanwege de norm moet het ongebruikte deel van het terrein wel vrij toegankelijk

voor de kippen zijn. En doordat het gaat om een grote oppervlakte, die meestal niet eens eigendom is van het betreffende bedrijf, is er geen of slechts een zeer eenvoudige afrastering rondom de hele uitloop geplaatst. Dat werkt natuurlijk ook de andere kant op. Kippen zijn kwetsbaar en hebben vele natuurlijke vijanden zoals honden, katten, vossen, marterachtigen, ratten en roofvogels. Al deze potentiële predatoren kunnen, vanwege het ontbreken van een deugdelijke afrastering, de kippen overdag ongehinderd bereiken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat op dergelijke bedrijven af en toe kippen slachtoffer worden van predatie. En hoewel vrijwel nooit door iemand is gezien door welk roofdier een kip is gedood wordt door een jagende kippenhouder of zijn jagende buurman altijd de schuld gelegd bij vossen. Dat heeft de afgelopen periode geresulteerd in meerdere ontheffingen voor het doden van vossen rondom dergelijke 'diervriendelijke' bedrijven.

Financiële overwegingen

Wij vinden het onbegrijpelijk dat kippenhouders, die kiezen voor een productiewijze met oog voor dierenwelzijn en natuur, op deze manier met de in het wild levende dieren rond hun bedrijf omgaan. Ook in deze gevallen ligt de oorzaak vooral in het feit dat deze kippenhouders niet uit overtuiging maar alleen vanuit financiële overwegingen voor deze productiewijze hebben gekozen. Daarnaast wordt dit probleem gecreëerd door de rigide norm die wordt gehanteerd, waar de kippen in de praktijk niets aan hebben. Op deze bedrijven worden de dieren 's nachts wel afdoende beschermd, aangezien ze dan binnen worden gehouden in stallen die worden

afgesloten. De kippenhouders kiezen er vervolgens bewust voor hun dieren overdag geen enkele bescherming tegen roofdieren te bieden. Ze weten van tevoren dat de dieren maar een kleine ruimte rondom de stallen zullen benutten vanwege het feit dat de percelen onvoldoende veiligheid en beschutting bieden. Toch zal de eigenaar deze kleine ruimte niet voorzien van een bescherming-biedende afrastering, aangezien dan niet meer aan de officiële normen wordt voldaan. De eigenaar kan echter meer doen om zijn dieren enige bescherming te bieden, maar dat blijkt dan weer te veel geld en moeite te kosten. Kortom, het is de eigenaar die in gebreke blijft waar het gaat om de bescherming van zijn dieren. En het kan dan natuurlijk niet zo zijn dat vervolgens de in de omgeving aanwezige vossen, die eventueel een onbeschermd kip kunnen doden, worden afgeschoten.

Respect

Wij hebben hier slechts enkele voorbeelden genoemd van diersoorten die op biologische bedrijven worden gedood. Afgezien van de genoemde diersoorten en bedrijven worden ook spreeuwen, houtduiven, ganzen, konijnen en roeken op dergelijke bedrijven geschoten of gevangen en gedood. Met deze voorbeelden komen de acties 'adopteer een kip' en 'adopteer een appelboom', om de biologische landbouw te promoten, in een heel ander licht te staan. Samenvattend merken wij op dat ook onze organisatie er sterk voorstander van is dat de gangbare landbouw en intensieve veeteelt worden vervangen door dier- en natuurvriendelijker alternatieven. De biologische landbouw verdient in die zin onze steun. Van een biologische boer zou mogen worden verwacht dat hij de fauna rondom zijn bedrijf met respect behandelt, maar het is blijkbaar nodig dat hiervoor eerst bindende regels worden opgesteld. Daarom doen wij een dringend beroep op de biologische sector om nu op zo kort mogelijke termijn normen of regels op te stellen inzake het gebruik van middelen ter voorkoming of beperking van landbouwschade door vogels en zoogdieren. Via deze normen moet het verboden worden om producten met het EKO-keurmerk te vermarkten wanneer daarbij ten behoeve van het productieproces in het wild levende dieren zijn gedood.

DE BUIT VAN VOS(S)

In het dubbeldikke zomer-nummer van de Nederlandse Jager was te lezen dat het Jachtmuseum al jaren verwoede pogingen doet om een volwaardig museum te worden. Ik denk echter dat het, net als de Game Fair, alleen maar eigen volk trekt. En zichzelf bedruipen, dat zit er helemaal niet in. De huisvestingskosten zijn al jaren hoger dan de opbrengst van de toegangkaartjes. Alle subsidiegevers, zelfs de KNJV, bouwden langzamerhand hun subsidie af. Gevolg was, dat men zich in allerlei bochten moest gaan wringen om toch nog open te kunnen blijven. Zo zocht men samenwerking met andere organisaties zoals de vrienden van de Gelderse Kastelen en was men zelfs bereid de naam te wijzigen in 'Museum voor Natuur- en Wildbeheer'. Helaas hadden de meeste potentiële bezoekers al snel door welke boodschap er in deze naam verpakt zat en bleef het publiek als vanouds gewoon weg. De activiteiten in kasteel Doorwerth worden nu onder de 'Doorwerth Forte' naar buiten gebracht. Een nietszeggende naam die wel past bij een museum dat niets te vertellen heeft.

Vroeger hoorde je wel eens dat kleine jongens het deden uit morbide tijdverdrijf, maar nu mogen ze het in de omgeving van Urk met de wet in de hand: *Mussen schieten in de Noordoostpolder*. Nog maar nauwelijks is de storm gaan liggen over het afschieten van konijnen, waarvoor de minister, wel of geen VHS-virus, onlangs gewoon toestemming gaf om er op te mogen blijven schieten of we kunnen ons opnieuw opwinden over weer zo'n onzinnige, dieronvriendelijke maatregel. Maar gelukkig komen er ook steeds meer vrijwilligers in actie om hier een

stokje voor te steken of te kijken of het misschien op een andere manier opgelost kan worden.

Jammer genoeg komen er aan de andere kant ook steeds meer bedrijven bij die een handje willen helpen bij het oplossen van uw probleem. Zij bieden u een professionele aanpak van de overlast aan. Vaak zijn deze klusjesmannen in hun vrije tijd nog jager ook! Niet vreemd toch, dat zij u wel graag van uw 'ongedierte' afhelpen. Of het nu ganzen, konijnen of houtduiven of desnoods mussen zijn. Maar wespen en kakkerlakken vallen vreemd genoeg buiten hun werkerrein...

Op de Site van EuroBirdNet Nederland en Vlaanderen, EBNNL, was het volgende verhaal te lezen: Henri Bouwmeester hoorde in de ochtend van 2 augustus om 6.30 uur de eerste geweersalvo's. Het schieten zou aanhouden tot circa 19.00 uur.

De WBE De Vijf Heuvelen in Markelo had weer hun jaarlijkse duivendag. Op bijna alle graanveldjes in het buitengebied van Goor, Markelo en Enter zaten de helden. En dat nog wel op zo'n snikhete dag. Wat zullen de dappere heren hebben moeten afzien. Nieuwsgierig geworden was Henri na een tijdje op zijn fiets gestapt om een kijkje te gaan nemen. Overall vlogen kokmeeuwen, spreeuwen en buizerds rond. Er werd hen geen rust gegund, want de akkertjes liggen hemelsbreed niet ver van elkaar.

Op een gegeven moment ziet Henri een totaal uitgeputte houtduif op de grond zitten, zoekend naar verkoeling in de struiken. Ook ziet hij een aangeschoten duif, die wordt opgehaald door een hond. Vervolgens wordt de kop van de duif er door de schutter afgebeten! Henri wordt

vervolgens zelf ook nog onder vuur genomen: Pottenkijkers zijn bij deze hobby natuurlijk niet welkom. Uiteindelijk maakte Henri een rekensommetje van de schoten en de geschoten dieren. Hij kwam uit op 1092 schoten. Volgens de plaatselijke poelier zijn er per duif gemiddeld drie schoten nodig. De oogst zal die dag dus ongeveer 364 duiven zijn geweest en de hele natuur was een dag ernstig verstoord. Iedereen ergert zich aan dit soort excessen, maar de vraag is: wie gaat hier een einde aan maken? Het verhaal zoals Henri dat naar buiten bracht is een goed begin, maar nu moeten we de media hier nog warm voor zien te krijgen. Waarschijnlijk zullen ze iets dergelijks niet durven te publiceren. Zeker de regionale kranten niet. Die melden liever iets over de roofvogelshows of zo.

Als u nog even tijd kunt vinden, kijk dan nog eens op www.jachthutten.nl. Er staan inmiddels 154 hutten op de site. De bedoeling van deze website van De Faunabescherming is om de verborgen wereld van de jachthutten en van zijn gebruikers meer naar buiten te brengen. Uit de jachtwereld kwamen reeds de eerste wanklanken. Reden voor ons om er nog een schepje bovenop te doen. U kunt meehelpen om deze site tot een succes te maken door foto's te maken van de jachthutten bij u in de buurt en deze, bij voorkeur digitaal en met plaats en Amersfoort-coördinaat, te sturen naar: postmaster@jachthutten.nl. Als u geen computer bezit, kunt

u de foto's en de gegevens natuurlijk ook naar de Faunabescherming sturen. Het postadres vindt u in het colofon voor in dit blad.

Kotsmisselijk word ik langzamerhand van kranten en blaadjes die klakkeloos artikelen plaatsen van roofvogeldemonstraties. Jarenlang hebben ze mensen naar de jaarlijkse markten gehaald met oude ambachten en demonstraties kantklossen en mandenvlechten, maar daar lijken de mensen nu op te zijn uitgekeken. Maar waarom dan nu uitgerekend die valkeniers met hun dieronvriendelijke hobby's aan het publiek te tonen en ze ook nog eens hun opgeklopte verhalen over hun liefde voor hun vogels te laten vertellen, die zover gaat dat ze er zelfs hun vakanties voor laten schieten. Wie gaat deze onzin stoppen? Of moeten we het maar weer gewoon over laten waaien tot de volgende rage?

Voor anti-jachtgroepen is er eens per half jaar een overleg ergens midden in het land. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jan van de Berg. Zijn telefoonnummer is (0547) 36 13 22.

Als u informatie heeft voor deze rubriek of wilt reageren, kunt u e-mailen naar de redactie van Argus (zie colofon) of schrijven naar Harry Voss, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn. Bellen mag natuurlijk ook: (055) 534 45 50.

Limburgse hamsters

Hij is weer in het nieuws, de hamster. Door sommigen uiterst volhardend 'korenwolf' genoemd, maar het diertje heet al sinds mensenheugenis hamster. Hamsters leven vooral in steppachtige gebieden en doen - of liever deden - het daarom bijzonder goed in de oude, zeer extensief beheerde Europese landbouwgebieden. Hier en daar zijn ze in Oost-Europa nog steeds talrijk, maar dat zal in de toekomst ongetwijfeld snel minder worden. Dat we in ons land al heel lang geen optimale hamsterbiotopen meer hebben zal niemand verbazen. Ook in België en Duitsland doen de hamsters het slecht. Dat is erg jammer, zeker. Voor ons dan, de meeste mensen waarden de aanwezigheid van het bijzonder aaibare diertje zeer. Boeren niet, op plaatsen waar ze talrijk zijn of waren, werden ze als een plaag beschouwd en intensief bestreden. Desondanks en ondanks de aanwezigheid van roofvogels, vossen en marterachtigen deden de hamsters het in hun optimale biotoop prima. Er zijn groeperingen in ons land - Diergaarde Blijdorp, Das en Boom - die denken dat je oude tijden kan doen herleven door een marginaal gebiedje vol te pompen met gefokte hamstertjes. Te dom voor woorden natuurlijk, maar uit de namen van de betrokken organisaties blijkt ook bepaald geen overmaat aan ecologisch inzicht in de vaderlandse natuur. De hele actie komt ongetwijfeld vooral voort uit publicitaire overwegingen. Ook het consequent gebruik van het woord 'korenwolf' wijst onverbiddeijk in die richting. Inmiddels zijn er de afgelopen drie jaren 446 hamsters uitgezet in speciale reservaatjes in Zuid-Limburg. Maar een flink deel daarvan is inmiddels kennelijk opgegeten. Misschien wel bijna de helft. En dat verbaast en verontrust beide bovengenoemde organisaties kennelijk zeer. Ons niet. Zelfs echt in het wild opgegroeide hamsters vormen het stapelvoedsel voor vele andere soorten. In gevangenschap gefokte dieren en hun nakomelingen vormen een extra gemakkelijke prooi. Niet voor niets krijgen deze knaagdieren gemakkelijk drie maal per jaar jongen. Maar alsof ze de natuurlijke processen nog niet genoeg geweld aan hebben gedaan, willen beide organisaties nu ook nog eens extra veel vossen schieten in de hamsterreservaatjes. Alsof vossen schuldig zijn aan het verdwijnen van de optimale leefgebieden van de hamsters. En alsof die symptoombestrijding enig meetbaar resultaat zal opleveren. De organisaties schermen met de Europese regeling die landen verplicht zeldzame en kwetsbare soorten te beschermen. Maar een juridisch voorschrift is vanzelfsprekend niet bij machte natuurlijke ontwikkelingen en veranderingen te voorkomen. Die regels zijn bedoeld om het willens en wetens vernietigen van kwetsbare soorten en hun biotoop te voorkomen. Niet om onontkoombare ontwikkelingen tegen te houden. Ook in Limburg is het niet mogelijk de middeleeuwen te doen herleven.

Harm Niesen

Jaap Dirkmaat van
Das en Boom, een nooit
ontbrekende gast op
jagersfeestjes (foto: DF).

Honderd jaar KNJV

De jagers hebben iets te vieren, hun vereniging bestaat honderd jaar. Meer dan genoeg, zou je zeggen, maar daar schijnen ze zelf anders over te denken. Hebben ze toch niet goed genoeg naar ons geluisterd. In ieder geval hebben ze daar niet naar gehandeld. Er blijft een mooie taak voor ons liggen. Het feest werd op 29 september gevierd in de Grote Kerk van Naarden-Vesting. Op nogal ingetogen wijze, want wij die buiten stonden bespeurden niets van de vreugde. Geen klokgelui, geen hoogliederen. Zelfs geen honden. Slechts min of meer normaal geklede mannen en een enkele vrouw, af en toe een voormalig kamerlid - waaronder maar liefst drie PvdA-ers -, één zeer voormalige, jagende landbouwminister, de heer Braks, en de voorman van de dassen- en korenwolvenbescherming Jaap Dirkmaat. Geen koninklijke gasten dus, terwijl wij nog wel aanwijzingen dachten te hebben dat de kroonprins iets belangrijks zou komen doen. Nogal een matte bedoening dus. De enige opwinding moesten wij zelf verzorgen. Door middel van een witte, met nepbloed besmeurde looper en aan duidelijkheid niets te wensen over latende borden en spandoeken. En door de bezoekers te trakteren op echte blauwe bonen en hagel. Ook de voorafgaande persconferentie was kennelijk geen succes, er werd geen enkele echte journalist waargenomen. Terwijl toch 'breaking news' voorspeld was. De Jagersvereniging heeft het initiatief genomen om te komen tot een leerstoel faunabeheer aan de Universiteit van Wageningen. Een prof voor één dag in de week, betaald door Faunafonds, Landbouworganisatie, LNV en 'giften'. Eén maal raden waar die 'giften' vandaan gaan komen. Verreweg het meest grappige citaat uit het persbericht van de KNJV: 'De instelling van de leerstoel bouwt voort op de missie van de KNJV, waarin kennis en kunde en dienstverlening aan de maatschappij centraal staan'. Dat we dat al die jaren nooit begrepen hebben, het straalt immers van de deemoedige gezichten van de jagers af: zij zijn de enige koninklijk goedgekeurde filantropische instelling in ons land! Zij schieten niet voor hun, maar voor ons plezier jaarlijks twee miljoen dieren dood. En wat een vreselijk objectieve professor zal dat worden.... Eén conclusie die de heren jagers onwelgevallig is en hij kan vertrekken. Overdreven cynisch? Absoluut niet. Jarenlang had de KNJV de kans om serieus onderzoek naar nut en noodzaak van jacht door Alterra te stimuleren, maar dat heeft ze altijd systematisch gesaboteerd. En nu mag deze eenvijfde - deeltijd-prof onderzoek gaan doen naar predatie, biotoopverbetering en de effectiviteit van schadepreventie en beheersmaatregelen. Uiteraard wordt dit onderzoek uitsluitend uitgevoerd aan diersoorten die de jagers na aan het hart liggen. Palingen en kokkels komen niet aan bod. Wij zijn zéér benieuwd welke zichzelf respecterende wetenschapper zich voor dit loopjongensbaantje zal laten strikken. Misschien iets voor de al jarenlang dienstdoende huisbioloog van de KNJV? Laten we dat maar hopen, van hem raakt in ieder geval niemand onder de indruk.

Redactie

Vogelpostzegels uit Oost-Europa

In deze aflevering willen we u een aantal voorbeelden laten zien van zegels uit Oost-Europese landen waarop vogels zijn afgebeeld die daar als belangrijke, bejaagbare soorten worden aangemerkt. Soms is er in zo'n land maar één serie over deze soorten uitgegeven. Soms, zoals in het geval van Polen, zijn er wel drie verschillende series over dit onderwerp uitgebracht. Sommige van deze series bestaan uitsluitend uit zegels met vogels, zoals bijvoorbeeld de serie uit Joegoslavië met de houtsnip (1). Het is natuurlijk niet verwonderlijk dat de meeste afgebeelde soorten voor ons vertrouwde soorten zijn, want in de meeste gevallen gaat het om vogels die ook in ons land algemeen voorkomen en hier veelal ook bejaagbaar zijn of waren. De vogel, die onbetwist het meest wordt afgebeeld op dit soort postzegels is de fazant (2) (zie tabel). Voor trouwe lezers van Argus zal dit niet vreemd zijn. De houtduif is alleen te vinden op zegels uit Polen (3), de voormalige DDR en Joegoslavië. Dat is opmerkelijk omdat het toch een soort is die overal in het Oostblok talrijk is en ook daar ongetwijfeld als schadelijk wordt aangemerkt. Kennelijk wordt deze vogelsoort toch minder gewaardeerd dan de fazant. Erg opvallend is het volledig ontbreken van kraaiachtigen op postzegels. Waarschijnlijk is dit het gevolg van het feit dat het schieten van een kraai meer wordt gezien als noodzakelijk kwaad dan als het vergaren van een jachtbuit. In dit kader past ook de luchtpostbrief uit Groot-Brittannië met een prachtige afbeelding van eksters op de omslag (4). Geheel in de geest van dit 'noodzakelijke kwaad' is hierbij de tekst opgenomen: *The handsome but controversial Magpie*.

Genzen treffen we in de Oost-Europese series alleen aan op postzegels uit de voormalige DDR en uit Polen. Dat is natuurlijk niet zo vreemd als je bedenkt dat dit de enige landen zijn waar behoorlijke populaties overwinterende ganzen voorkomen. De Poolse zegel (5) bevat overigens ook nog een interessante 'vergissing': *de wetenschappelijke naam, Anser anser, die op de zegel is afgedrukt, is die van de grauwe gans, terwijl de afgebeelde vogel toch onmiskenbaar een vliegende brandgans is*. Kenden de jagers die de informatie doorgaven zoals zo vaak het verschil niet tussen de beide soorten of is dit een 'foutje om bestwil' van de Poolse PTT, die het, evenals onze eigen TPG met haar zegels over de fauna van de Veluwe, niet zo nauw neemt met de juistheid van de afbeelding onder het motto: *'als de zegel er maar mooi uitziet'...*

Tenslotte nog een paar soorten die we niet zo snel verwachten in een serie over bejaagbare vogels. Eén daarvan is de fraaie zegel met twee kemphanen uit Polen (6). Andere opvallende zegels zijn die met de afbeelding van een Kraanvogel (7) en van een waterral uit Joegoslavië.

Tom Loorij

Tabel: voorkomen van vogels op postzegels uit Oost-Europese landen

	Polen	Roemenië	DDR	Tsjechoslowakije	Bulgarije	Joegoslavië	Hongarije	Albanië
Fazant	●	●	●	●	●	●	●	●
Patrijs	●		●		●	●	●	
Auerhoen	●	●				●		●
Wilde Eend	●		●			●		●
Grote Trap		●				●	●	
Grauwe Gans	●		●					
Houtduif	●		●					
Houtsnip	●							
Steenpatrijs						●		
Kemphaan	●					●		
Korhoen	●							
Kraanvogel						●		
Meerkroet						●		
Pijlstaart		●						
Waterral						●		

